

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Milana Procházky a soudců JUDr. Petra Polácha a Mgr. Petra Sedláka, v právní věci žalobce: **Teplo Zlín, a.s.**, IČ: 25321226, se sídlem Zlín, Družstevní 4651, zastoupeného Mgr. Jaroslavem Jurášem, advokátem, se sídlem Zlín, Lešetín I/674, proti žalovanému: **Finanční ředitelství v Brně**, se sídlem Brno, nám. Svobody 4, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného,

t a k t o :

- I. Rozhodnutí Finančního ředitelství v Brně ze dne 9.9.2010, č.j. 9776/10-1400-707633, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný **je povinen** nahradit žalobci náklady řízení ve výši 10.640,- Kč, do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku, k rukám právního zástupce žalobce Mgr. Jaroslava Juráše, advokáta se sídlem Zlín, Lešetín I/674.

O d ů v o d n ě n í :

I. Předmět řízení

[1] Žalobou, podanou ke Krajskému soudu v Brně dne 5.11.2010, se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí žalovaného ze dne 9.9.2010, č.j. 9776/10-1400-707633. Žalovaný svým rozhodnutím zamítl odvolání žalobce proti rozhodnutí Finančního úřadu ve Zlíně ze dne 18.5.2010, č.j. 134530/10/303961705412, platebnímu výměru, kterým bylo žalobci uloženo zaplatit darovací daň ve výši 19.194,- Kč.

II. Obsah žaloby

[2] Žalobce napadl rozhodnutí žalovaného z následujících důvodů. Žalobce namítl, že žalovaný provedl rozšiřující výklad ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) zákona č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, když dovodil, že se v případě žalobce nejednalo o povinnost bezúplatného zřízení práva odpovídajícího věcnému břemenu

ze zákona, nýbrž se jednalo o smluvní ujednání a toto je předmětem darovací daně. Žalobce namítl, že povinnost zřídit věcné břemeno je mu uložena ustanovení § 76 odst. 7 zákona č. 458/2000 Sb., o energetice (dále též energetický zákon) a smlouva mezi jím a společností AWSONS s.r.o. byla uzavřena za účelem umístění a provozování tepelného rozvodného zařízení. Dále žalobce namítl, že zákon neuvádí, že by se osvobození od darovací daně týkalo pouze plnění nebo bezúplatných převodů majetku na základě povinnosti stanovené právním předpisem za podmínky, že tato povinnost musí být zákonem uložena jako bezúplatná. Dle žalobce je zdanění zákonem uložených povinností v rozporu se zákonem a v rozporu s dobrými mravy, a to i s ohledem na to, že žalobce je v řadě případů schopen zajistit si oprávnění vyplývající jinak z věcných břemen i jinými právními nástroji.

III. Vyjádření žalovaného

[3] Žalovaný ve svém vyjádření, doručeném soudu dne 22.4.2011, nad rámec obsahu žalobou napadeného rozhodnutí, uvedl, že ve svém názoru vycházel z ustanovení § 151o odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a z rozsudku Nejvyššího soudu ČR, ve věci sp.zn. 22 Cdo 1577/2004, když z uvedených pramenů lze dovodit, že pokud katastrální úřad zapsal do katastru nemovitostí věcné břemeno na základě smlouvy uzavřené mezi žalobcem a vlastníkem nemovitosti, mohl tak učinit pouze tehdy, pokud na této nemovitosti již nevázo shodné věcné břemeno vzniklé ze zákona. Z uvedeného žalovaný dovozuje, že na projednávaný případ nelze vztáhnout osvobození od darovací daně dle ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí.

IV. Replika žalobce

[4] Žalobce v replice k vyjádření žalovaného, doručené soudu dne 15.6.2011, uvedl, že vyjádření žalovaného nesměruje k meritu věci a žalovaný se nedostatečně vyjádřil k tvrzení žalobce o povinnosti uzavřít smlouvu o zřízení věcného břemene. Žalobce znovu poukázal na tuto zákonnou povinnost s tím, že ji nemůže žádným způsobem obejít a je povinen jednat v souladu s energetickým zákonem. Žalobce opětovně namítl, že výklad žalovaného je rozšiřující a je mu na základě tohoto výkladu uložena daňová povinnost, od které je osvobozen. Ve vztahu k citovanému rozsudku Nejvyššího soudu ČR žalobce uvedl, že tento rozsudek na projednávanou problematiku nedopadá.

V. Posouzení věci krajským soudem

[5] Krajský soud v Brně na základě včas podané žaloby přezkoumal napadené rozhodnutí žalovaného v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 2, věta první, s.ř.s.), jakož i řízení předcházející jeho vydání. Dospěl k závěru, že žaloba je důvodná, že napadené rozhodnutí žalovaného nebylo vydáno v souladu se zákonem. O žalobě soud rozhodl, aniž nařizoval jednání, za podmínek vyplývajících z ustanovení § 51 odst. 1 s.ř.s. poté, kdy účastníci řízení s tímto postupem vyslovili souhlas.

[6] Dle nálezu Ústavního soudu ČR ze dne 17.12.1997, sp.zn. Pl. ÚS 33/97, který našel svůj odraz v bohaté judikatuře Nejvyššího správního soudu „*naprosto neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace, vycházející pouze z jeho jazykového výkladu. Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace*

abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity. “

[7] Soud proto, na rozdíl od žalovaného, a nutno říci, že i žalobce, přistoupil k posouzení věci v širších souvislostech problematiky věcných břemen z pohledu soukromého a veřejného práva a zejména s ohledem na způsob, jakým upravuje zákon zdanění věcných břemen.

[8] Co je soukromoprávním věcným břemenem, v současnosti upravuje ustanovení § 151n odst. 1 a odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, když z nich lze dovodit, že jde o práva a povinnosti, které jsou spjaty s vlastnictvím nemovitosti a přecházejí s vlastnictvím věci na nabyvatele a jejich obsahem je, že omezují vlastníka nemovité věci ve prospěch někoho jiného tak, že je povinen něco trpět, něčeho se zdržet, nebo něco konat.

[9] Od soukromoprávních věcných břemen je třeba odlišovat tzv. legální věcná břemena jako formu veřejnoprávního omezení vlastnického práva. K legálním věcným břemenům uvádí komentář k občanskému zákoníku (Jiří Švestka, Jiří Spáčil, Marta Škárová, Milan Hulmák a kolektiv Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009,) následující: „*Vlastnické právo k pozemkům a někdy i ke stavbám je, zejména v souvislosti s budováním infrastruktury, ve veřejném zájmu nutné omezit tak, že vlastník je povinen trpět na své nemovitosti část infrastrukturní sítě – různá vedení, rozvody a podobná zařízení. V odborné literatuře se v této souvislosti hovoří o dvou možných přístupech: „Koncepce soukromoprávní řeší tyto vztahy formou občanskoprávního věcného břemene, koncepce veřejnoprávní formou veřejnoprávního omezení (takzvaného zákonného věcného břemene)... institut občanskoprávního věcného břemene a takzvaných zákonných (legálních) věcných břemen jsou si obsahově v mnohých aspektech podobné, ale důsledně vzato se jedná o právní instituty rozdílné, patřící do různých odvětví právního řádu (to znamená práva soukromého a práva veřejného)“ 2 . Zákonná neboli legální věcná břemena ve skutečnosti představují veřejnoprávní omezení vlastnického práva, navazující na § 123, který limituje výkon oprávnění vlastníka „mezemi zákona“. Tato omezení se podobají věcným břemenům podle občanského zákoníku, neboť obdobně omezují práva vlastníka pozemku, liší se však tím, že vznikají zpravidla ze zákona (nelze však vyloučit ani vznik rozhodnutím správního orgánu) a ve veřejném zájmu, a také vlastník nemá vůči oprávněnému, kterým je osoba plnící úkoly státní správy (viz níže) rovné postavení. O tom, zda jde o instituty práva soukromého nebo veřejného, rozhoduje podstata těchto institutů, nikoliv jejich pojmenování (NS sp. zn. 22 Cdo 1624/2000 – Sou R NS č. C 1302); proto i tam, kde veřejnoprávní předpis pojednává o věcném břemeni, může jít podle okolností věci o tzv. legální věcné břemeno, tedy o zákonné veřejnoprávní omezení vlastnického práva.*

Legální věcná břemena mohou mít různý obsah; jde zejména o právo vstupovat na cizí pozemky za účelem údržby sítí, povinnost kácet stromy ohrožující vedení apod.; také oprávnění ze zákona zřizovat na cizích pozemcích různé sítě může mít formu legálního břemene čili veřejnoprávního omezení. Legální věcná břemena nelze ztotožňovat s věcnými břemeny vzniklými na základě rozhodnutí správního orgánu (zejména stavebního úřadu, dnes vyvlastňovacího úřadu – § 15 zákona o vyvlastnění č. 184/2006 Sb.). Věcná břemena vzniklá na základě rozhodnutí mohou totiž být „normálními“ soukromoprávními věcnými břemeny (např. zřízení věcného břemene cesty pro přístup k pozemku podle stavebního zákona). Navíc jestliže právní úprava vychází ze soukromoprávní koncepce a vyžaduje k umístění sítě na cizím pozemku smluvní zřízení věcného břemene, zpravidla připouští v případě, že k dohodě nedojde, jeho zřízení rozhodnutím správního orgánu [151o, 6]. Ani to, že věcné břemeno vzniklo ze zákona, ještě neznamena, že nutně musí jít o legální věcné břemeno (srov. např. §

21 odst. 5 zákona č. 72/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů – zde jde zjevně o občanskoprávní věcné břemeno vzniklé ze zákona).“

[10] K jejich vzájemnému rozlišování autoři uvádějí, že „U legálního věcného břemene jde o veřejnoprávní vztah, oprávněným subjektem je přímý či nepřímý vykonavatel státní správy (nepřímými vykonavateli rozumí Handrlíca osoby soukromého práva, kterým byl zákonem propůjčen výkon státní správy – např. oprávnění autorizovaných geodetů ke vstupu na pozemek. Veřejnoprávní omezení (legální břemena) se nezapisují do katastru nemovitostí; jejich obsah vyplývá ze zákona. Nelze je vydržet ani promlčet.“ Přičemž konkrétně ve vztahu k energetickému zákonu uvedli, že „jeho úprava byla vágní, převažující výklad byl ten, že kromě veřejnoprávních omezení (vstup na pozemky, oklestování porostů) vyžaduje pro zřizování sítí občanskoprávní věcné břemeno; tento výklad potvrdila novela č. 670/2004 Sb.“

[11] V souzené věci konkrétně dopadá na otázku věcných břemen ustanovení § 76 energetického zákona. Podle ustanovení § 76 odst. 5 písm. a) energetického zákona má držitel licence na rozvod právo v souladu se zvláštním právním předpisem zřizovat a provozovat na cizích nemovitostech rozvodná tepelná zařízení, stavět podpěrné body a přetínat tyto nemovitosti potrubními trasami.

[12] K realizaci těchto oprávnění je podle ustanovení § 76 odst. 7 energetického zákona ve znění pro příslušné zdaňovací období provozovatel rozvodného tepelného zařízení povinen zřídit věcné břemeno umožňující využití cizí nemovitosti nebo její části pro účely uvedené v odstavci 5 písm. a), a to smluvně s vlastníkem nemovitosti; v případě, že vlastník není znám nebo není určen nebo proto, že je prokazatelně nedosažitelný nebo nečinný nebo nedošlo k dohodě s ním a jsou-li dány podmínky pro omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě podle zvláštního právního předpisu, příslušný vyvlastňovací úřad rozhodne na návrh provozovatele rozvodného tepelného zařízení o zřízení věcného břemene umožňujícího využití této nemovitosti nebo její části.

[13] Vedle uvedeného upravuje ustanovení § 76 odst. 5 písm. b), c) a d) energetického zákona i veřejnoprávní oprávnění držitele licence na rozvod tepla spočívající v právu (b) vstupovat a vjíždět na cizí nemovitosti v souvislosti se zřizováním a provozem rozvodných zařízení, (c) odstraňovat porosty ohrožující provoz rozvodných zařízení, pokud tak neučinil po předchozím upozornění a stanovení rozsahu vlastníkem dotčené nemovitosti, (d) vstupovat a vjíždět v souladu se zvláštními právními předpisy do uzavřených prostor a zařízení sloužících k výkonu činností a služeb orgánů Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra, Ministerstva spravedlnosti, Bezpečnostní informační služby a do obvodu dráhy, jakož i vstupovat na nemovitosti, kde jsou umístěna zařízení telekomunikací, v rozsahu a způsobem nezbytným pro výkon licencované činnosti.

[14] Na uvedená ustanovení reaguje ustanovení § 76 odst. 10 energetického zákona, dle kterého, vznikla-li vlastníku nebo nájemci nemovitosti nebo zařízení majetková újma v důsledku výkonu práv dodavatele, nebo je-li omezen ve výkonu vlastnických práv, vzniká mu právo na jednorázovou náhradu. Právo na tuto náhradu je nutno uplatnit u dodavatele, který způsobil majetkovou újmu, do 6 měsíců ode dne, kdy se o tom vlastník nebo nájemce dozvěděl.

[15] Z uvedeného je patrné, že energetický zákon obsahuje jak povinnost zřídit soukromoprávní věcné břemeno, tak i veřejnoprávní oprávnění držitele licence na rozvod tepla.

[16] Podle ustanovení § 151o odst. 1 občanského zákoníku věcná břemena vznikají písemnou smlouvou, na základě závěti ve spojení s výsledky řízení o dědictví, schválenou dohodou dědiců, rozhodnutím příslušného orgánu nebo ze zákona. Právo odpovídající věcnému břemenu lze nabýt také výkonem práva (vydržením); ustanovení § 134 občanského zákoníku zde platí obdobně. K nabytí práva odpovídajícího věcným břemenům je nutný vklad do katastru nemovitostí.

[17] V případě zřízení věcného břemene ze zákona uvádí autoři již shora citovaného komentáře pouze dva možné případy podle současné právní úpravy, a to věcné břemeno podle ustanovení § 28d zákona č. 42/1992 Sb., o úpravě majetkových vztahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech, ve znění pozdějších předpisů a věcné břemeno podle ustanovení § 21 odst. 5 zákona č. 72/1994 Sb., o vlastnictví bytů, ve znění pozdějších předpisů. V případě věcných břemen vzniklých na základě rozhodnutí uvádí, že „*Ke zřízení věcného břemene rozhodnutím správního orgánu dochází nejčastěji v důsledku omezení vlastnického práva vyvlastňovacím úřadem ve vyvlastňovacím řízení podle zákona č. 184/2006 Sb., o vyvlastnění. Tento zákon upravuje postup při vyvlastnění včetně nuceného zřízení věcného břemene, hmotněprávní podmínky (účel vyvlastnění) jsou upraveny zvláštními předpisy. Zřídit věcné břemeno vyvlastněním lze jen za náhradu; pokud by zákon upravující tento způsob zřízení věcného břemene o náhradě nic nestanovil, bylo by její poskytnutí třeba opřít přímo o čl. 11 LPS. Podmínky pro vyvlastnění upravuje stavební zákon v § 170 StavZ, zákon o pozemních komunikacích v § 17 odst. 3, § 35n. PozKom. Právo odpovídající věcnému břemenu může být zřízeno rozhodnutím správního orgánu i v souvislosti s energetickými sítěmi (energetický zákon č. 458/200 Sb.) elektronickými komunikacemi (§ 104 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích).*“

[18] V případě soukromoprávního věcného břemene podle ustanovení § 76 odst. 7 energetického zákona je zřejmé, že provozovatele rozvodného tepelného zařízení stíhá zákonná kontraktační povinnost. V případě, že k uzavření smlouvy nedojde z důvodu na straně vlastníka pozemku, má právo provozovatel zařízení podat návrh na rozhodnutí o zřízení věcného břemene. Zákonodárce tak zvolil konstrukci, která vychází z toho, že věcné břemeno vždy vznikne, buď na základě smlouvy nebo na základě rozhodnutí, ale každopádně vznikne. Na straně provozovatele rozvodného tepelného zařízení je povinnost toto věcné břemeno zřídit a provozovatel se tak nemůže chovat jinak, než nabídnout smlouvu o zřízení věcného břemene a v případě nemožnosti sjednat věcné břemeno, je nucen podat návrh na zřízení věcného břemene rozhodnutím orgánu státní správy. Zákon tedy ponechává zejména vlastníku pozemku (nemovitosti) možnost realizovat určitou míru smluvní volnosti, nicméně jakkoliv nevzniká věcné břemeno přímo ze zákona, tak vznikne na základě zákonem uložené povinnosti zajistit zřízení věcného břemene. Důvody, proč bylo v rámci novelizace energetického zákona zákonem č. 670/2004 Sb. přijato ustanovení § 76 odst. 5 energetického zákona zrovna ve shora citovaném znění není patrné ani z důvodové zprávy k návrhu zákona. Vládní návrh novely (plné znění energetického zákona ve znění vládního návrhu novely viz <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=12712>) předpokládal znění § 76 odst. 7 v textaci: „*Jestliže není možné zřídit věcné břemeno smluvně s vlastníkem nemovitosti, protože vlastník dotčené nemovitosti není znám nebo určen, nebo proto, že je prokazatelně nedosažitelný nebo nečinný nebo nedošlo k dohodě s ním, příslušný stavební úřad vydá na návrh provozovatele rozvodného tepelného zařízení rozhodnutí o zřízení věcného břemene umožňujícího využití nemovitosti nebo její části pro účely uvedené v odstavci 5 písm. a) .*“

[19] Ke zdaňování věcných břemen dochází na základě rozlišení úplatnosti zřízení věcného břemene. Při úplatném zřízení věcného břemene je zdaněn vlastník pozemku (nemovitosti), a to daní z příjmu, nicméně podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. zc) zákona o daních z příjmů se od daně osvobozuje příjem plynoucí jako náhrada za věcné břemeno vzniklé ze zákona nebo rozhodnutím státního orgánu podle jiných právních předpisů a příjem plynoucí jako náhrada za vyvlastnění na základě jiných právních předpisů. Osvobození tohoto příjmu se poprvé objevilo v zákoně o daních z příjmu v souvislosti s novelou citovaného zákona provedenou zákonem č. 492/2000 Sb., když tímto zákonem bylo zavedeno ustanovení § 4 odst. 1 písm. zf) zákona o daních z příjmů ve znění *příjmy plynoucí jako náhrada za věcné břemeno vzniklé ze zákona nebo rozhodnutím státního orgánu podle zvláštního právního předpisu*. Důvodová zpráva k uvedenému zákonu k provedené změně konstatuje, že „*Návrh rozšířit osvobození od daně z příjmů vyplynul z potřeby posílit právní jistotu poplatníků tak, že v případě zřízení věcného břemene (§ 151n a násl. obč. zák.) rozhodnutím státního orgánu, je příjem - náhrada - za jednorázové vyrovnání vlastníkovu pozemku apod. za omezení jeho vlastnického práva od daně z příjmů fyzických osob osvobozena.*“ Důvodová zpráva se tak k pojmu věcné břemeno vzniklé ze zákona nevyjadřuje.

[20] Oproti tomu při vzniku bezúplatného věcného břemene je zdaněn oprávněný z věcného břemene, a to darovací daní na základě ustanovení § 6 odst. 1 písm. b) zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, nicméně podle ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) téhož zákona nejsou předmětem daně darovací plnění nebo bezúplatné převody majetku na základě povinnosti stanovené právním předpisem.

[21] Žalovaný dovozuje, že žalobce není od daně osvobozen proto, že povinnost bezúplatného zřízení věcného břemene nevzniká ze zákona, neboť bezúplatné věcné břemeno vzniklo jako důsledek smluvního ujednání. Takový závěr je chybný. Ze shora uvedeného je zřejmé, že se v případě věcného břemene podle ustanovení § 76 odst. 7 energetického zákona jedná o soukromoprávní věcné břemeno, které lze založit pouze písemnou smlouvou nebo rozhodnutím příslušného orgánu. V případě zřízení věcného břemene podle ustanovení § 76 odst. 7 energetického zákona smlouvou je na jedné straně povinnost žalobce zřídit věcné břemeno a na druhé straně prostor pro realizaci smluvní volnosti jak žalobce, tak žalovaného, kdy může dojít ke zřízení věcného břemene úplatně nebo bezúplatně, případně ze strany vlastníka nemusí dojít k akceptaci návrhu smlouvy. Nicméně stále zde existuje povinnost stanovená žalobci zákonem docílit zřízení věcného břemene. Žalobce nejednal o své vlastní vůli, zřízení věcného břemene bylo naopak výsledkem jednání, ke kterému byl žalobce právním předpisem zavázán. Žalovaný však zcela nepřipadně směřuje způsoby vzniku soukromoprávního věcného břemene, a to vznik písemnou smlouvou a vznik ze zákona.

[22] Z již shora citovaných ustanovení zákona o daních z příjmů a zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí je zřejmé, že konstrukce zákona o dani z příjmů a zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí se mírně odlišuje. Zatímco ustanovení § 4 odst. 1 písm. zc) zákona o daních z příjmů osvobozuje od daně z příjmů příjem plynoucí jako náhrada za věcné břemeno vzniklé ze zákona nebo rozhodnutím státního orgánu podle jiných právních předpisů a příjem plynoucí jako náhrada za vyvlastnění na základě jiných právních předpisů, tak ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí osvobozuje od daně darovací plnění nebo bezúplatné převody majetku na základě povinnosti stanovené právním předpisem.

[23] Doslovné znění ustanovení § 4 odst. 1 písm. zc) zákona o daních z příjmů je, oproti znění ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu

nemovitostí, při zohlednění způsobu vzniku soukromoprávních věcných břemen taxativní, neboť výslovně uvádí konkrétní způsoby, kterými na základě občanského zákoníku může vzniknout soukromoprávní věcné břemeno. Oproti tomu jako způsob vzniku soukromoprávního věcného břemene občanský zákoník nezná vznik věcného břemene „*bezúplatným převodem majetku na základě povinnosti stanovené právním předpisem*“. Nemůže se tak jednat o osvobození od daně na základě taxativního výčtu způsobu vzniků soukromoprávního věcného břemene, ale naopak o osvobození od daně na základě toho, zda je zřízení věcného břemene odvislé od vlastní vůle oprávněného z věcného břemene nebo od povinnosti jemu uložené zákonem, tedy od jiné skutečnosti, než je způsob vzniku věcného břemene na základě občanského zákoníku. Tento závěr odpovídá tomu, koho daňová povinnost stíhá. Zatímco v případě daně z příjmů je od daně osvobozen vlastník pozemku (nemovitosti), kterému je poskytnuta náhrada za nucený vznik věcného břemene ze zákona, z rozhodnutí nebo na základě vyvlastnění, v případě darovací daně je osvobozován oprávněný z věcného břemene, pokud došlo k jeho zřízení bezúplatně a v důsledku realizace zákonem stanovené povinnosti zřídit věcné břemeno.

[24] Za situace dané energetickým zákonem, kdy je povinnost k zajištění vzniku věcného břemene oprávněnému z věcného břemene uložena zákonem, nepřipadá do úvahy jiné bezúplatné zřízení věcného břemene než smlouvou, neboť v případě zřízení věcného břemene rozhodnutím vyvlastňovacího úřadu vždy přísluší vlastníku nemovitosti náhrada (srov. ustanovení § 10 zákona č. 184/2006 Sb.), k jejímuž zaplacení je povinný oprávněný z věcného břemene (vlastník nemovitosti je osvobozen od daně z příjmů).

[25] V případě bezúplatného smluvního vzniku věcného břemene se vlastník pozemku (nemovitosti) dobrovolně omezuje na možnosti získat majetkový prospěch z omezení svého vlastnického práva. Soud zároveň dospěl k závěru, že takové omezení může realizovat pouze vlastník ze své vůle, neboť případ, který se snaží dovodit žalovaný, tedy bezúplatný vznik věcného břemene ze zákona, je spíše hypotetický. Ze dvou v současnosti zřizovaných věcných břemen ze zákona vzniká jedno za náhradu (ustanovení § 21 odst. 5 zákona č. 72/1994 Sb.) a druhé bez náhrady (ustanovení § 28d zákona č. 42/1992 Sb.), přičemž v tomto druhém případě se jedná pouze o omezení ve vztahu k úpravě nájemních vztahů a nikoliv ve vztahu k faktickému užívání pozemku (nemovitosti). Zároveň Ústavní soud v plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 25/04 ze dne 25.1.2005 jasně konstatoval, že u bezúplatně na základě veřejnoprávních předpisů zřízených věcných břemen náleží náhrada za užívání věcného břemene. Ústavní soud výslovně uvedl, že „*Věcná břemena zřízená na základě zákona (tedy nejen podle energetického zákona) mají specifický režim, upravený veřejnoprávními předpisy, na jejichž základě byla zřízena. I když mají nesporný veřejnoprávní prvek daný způsobem jejich vzniku a účelem, kterému slouží, nelze přehlížet, že mají i významný prvek soukromoprávní. Občanské právo definuje věcné břemeno jako právo někoho jiného než vlastníka věci, které ho omezuje tak, že je povinen něco trpět, něčeho se zdržet nebo něco konat. Tzv. zákonná věcná břemena tento charakter mají také. Ostatně zákony, podle nichž vznikají, je tímto pojmem označují. Jejich režim však není zcela totožný s režimem smluvních věcných břemen, neboť se řídí speciální úpravou právních předpisů, které upravují činnosti, k jejichž provozování vznikly. Nejde však o úpravu komplexní, která by vylučovala použití obecné úpravy občanského práva o věcných břemenech. Proto pokud tyto speciální předpisy nemají zvláštní úpravu, řídí se jejich režim obecnou úpravou občanskoprávní.*

Na danou problematiku je dále nutno pohlížet podle zásady nepravé retroaktivity. Podle této zásady vyplývají práva a povinnosti ze zřízeného věcného břemene nikoliv z právní úpravy, na jejímž základě vznikla, nýbrž ze současné zákonné úpravy zákonných věcných břemen. Pokud

současné speciální předpisy zákonných věcných břemen neupravují náhrady související s jejich výkonem, je třeba použít úpravu soukromoprávní. Z ustanovení § 151n odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, vyplývá, že nositel oprávnění z věcného břemene je povinen nést přiměřené náklady na zachování (údržbu) věci zatížené věcným břemenem a na její opravy. Zásadně tedy nelze užívat věcné břemeno zcela bezplatně, ale za úplatu, která zahrnuje výdaje spojené se zachováním věci a s jejími opravami. Pokud tyto náklady oprávněný z věcného břemene nenese, získává tím bezdůvodné obohacení, neboť za něj bylo placeno majitelem věci to, co měl po právu platit sám. Stanovení konkrétní podoby této úplaty je přitom věcí dohody oprávněného z věcného břemene s povinným z věcného břemene. Pokud k dohodě nedojde, je na návrh jednoho z nich povinen o této otázce rozhodnout soud.“

[26] Na základě všeho shora uvedeného dospěl soud k závěru, že žalobce realizoval povinnost jemu uloženou zákonem, v důsledku realizace zákonné povinnosti získal bezúplatně majetkový prospěch uzavřením smlouvy o bezúplatném zřízení věcného břemene a způsob, kterým tento majetkový prospěch získal bezúplatně, byl jediným možným bezúplatným získáním majetkového prospěchu. Žalobce se tak pohyboval v rámci, který mu stanovil hmotněprávní předpis a náleží mu osvobození od darovací daně ve smyslu ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí. Výklad, který provedl žalovaný, není nijak blíže odůvodněn, vychází pouze z jazykového výkladu ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, který je navíc výkladem nepřipustně zužujícím, když toto ustanovení neobsahuje, na rozdíl od ustanovení § 4 odst. 1 písm. zc) zákona o daních z příjmů, jako podmínku osvobození od daně vznik věcného břemene ze zákona. Žalovaný tak interpretačně bez bližší argumentace vyložil podmínku „plnění nebo bezúplatné převody majetku na základě povinnosti stanovené právním předpisem“, jako bezúplatný vznik věcného břemene na základě zákona, který však v rovině vzniku soukromoprávního věcného břemene nemá obdobu ani v jiných právních předpisech, a pokud byl v dřívější době ve vztahu k veřejnoprávním předpisům umožněn, náleží za užívání takového věcného břemene náhrada. Bezúplatný vznik věcného břemene ze zákona k tíži vlastníka nemovitosti by byl v rozporu s právem vlastnit majetek ve smyslu ustanovení čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, dle kterého vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Výklad provedený žalovaným tak činí ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) zákona o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí nerealizovatelné ve vztahu k oprávněným z věcných břemen zřízených smluvně na základě zákonné povinnosti zajistit vznik věcného břemene.

V. Shrnutí a náklady řízení

[27] S ohledem na vyslovené závěry dospěl soud k závěru, že rozhodnutí žalovaného bylo vydáno v rozporu se zákonem a trpí nezákonností, neboť závěry žalovaného nemají zákonnou oporu. V dalším řízení bude na žalovaném, aby se ve světle shora uvedených závěrů zdejšího soudu věc opětovně posoudil.

[28] Ze shora uvedených důvodů nezbylo soudu, než napadené rozhodnutí žalovaného zrušit podle ustanovení § 78 odst. 1 s.ř.s. a věc mu vrátit k dalšímu řízení, v němž bude žalovaný vázán právním názorem tohoto soudu (§ 78 odst. 5 s.ř.s.).

[29] Výrok o nákladech řízení má oporu v ustanovení § 60 odst. 1 s.ř.s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu

nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. V řízení úspěšný žalobce má právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proto mu soud přiznal právo na náhradu nákladů za právní zastoupení advokátem za tři úkony právní služby (příprava a převzetí věci, podání žaloby, podání repliky) dle ustanovení § 11 vyhl. č. 177/1996 Sb. ve výši 2.100,- Kč za jeden úkon a paušální náhradu hotových výdajů za tři úkony právní služby podle ustanovení § 13 vyhl. č. 177/1996 Sb. ve výši 300,- Kč za jeden úkon právní služby, tj. celkem 7.200,- Kč. Dále žalobci náleží náhrada za DPH ve výši 1.440,- Kč a částka 2.000,- Kč za zaplacený soudní poplatek. Náhrada nákladů řízení tedy celkem činí 10.640,- Kč.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 31.10.2012

Mgr. Milan Procházka
předseda senátu